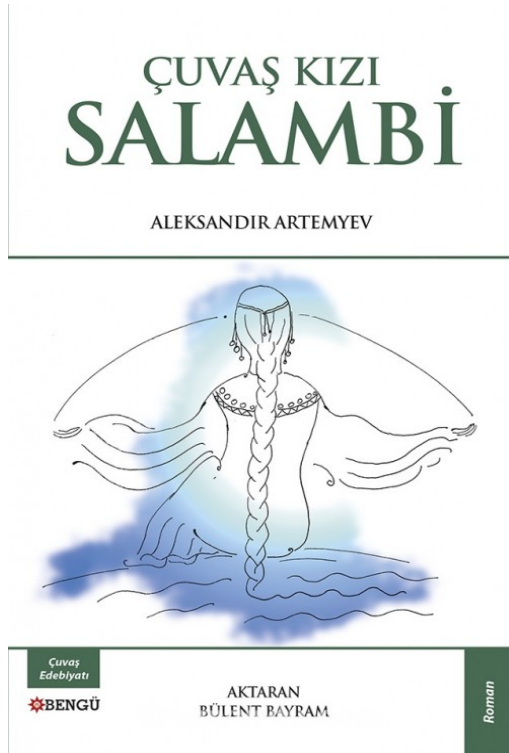

□ VİLDAN ÇAKMAK

Book Rewiev

Artemyev, Aleksandır (2019). *Çuvaş Kızı Salambi* (Akt. Bülent Bayram), Ankara: Bengü Yayınları, s. 337.

Çuvaşlar, günümüzde Rusya Federasyonu sınırları içindeki Çuvaşistan Özerk Cumhuriyeti'nde yaşayan

bir topluluktur. Tatar, Başkurt, Mordvin, Mari halklarıyla iç içe yaşamaları Çuvaşların bu topluluklarla sürekli bir dil-kültür alışverişi içerisinde bulunması, onların hem kökenlerinin hem de dillerinin sınıflandırılmasını güçleştirmiştir. Günümüzde dilleri ve kökenleri hakkındaki genel kanı, Çuvaşların atalarının eski Bulgar Türkleri olduğu; dillerinin ise Genel Türkçe /z/ ve /ş/ seslerine karşılık, /r/ ve // sesleri ile karakteristik olan Eski Batı Türkçesinin günümüzdeki tek temsilcisi olduğudur. Kökenleri de dilleri de uzun süre tartışılmış olan bu topluluk, Türkoloji dünyasında oldukça ilgi çekmiş ve onlar hakkındaki bilgilere ışık tutmak amacıyla özellikle 20. yüzyılda birçok çalışma yapılmıştır.

Çuvaş edebiyatının en eski yazılı eserleri, Çarlık Rusyası döneminde verilmiştir. Misyonerlik faaliyetlerine koşut biçimde Çuvaşların halk edebiyatı, dini ve gelenekleri üzerine çalışmalar yayınlanmaya başlamıştır. Bu sebeple Çuvaş yazınına ait ilk örnekleri de Hristiyanlığa ilişkin metin ya da yayınların çevirileri oluşturmaktadır⁹ (Bayram

2010: 31-32). 19. yüzyılın ikinci yarısından başlayarak eğitim, kültür gibi alanlarda yapılan reformlar; Çuvaşların orijinal bir yazılı edebiyata sahip olmaları yolunda atılan ilk adımlardan olmuşlardır (Bayram 2012: 208). İ. Ya. Yakovlev, yeni Çuvaş alfabesini oluşturmak amacıyla 1871, 1872 ve 1873 yıllarında art arda yeni bir alfabe önerilerini içeren üç kitap yayınlamıştır. Bu alfabe kitapları ile Yakovlev, hem yeni yazı dilinin ilk örneklerini vermiş hem de birçok derleme kitap, dinî ve edebî çevirilerin yapılmasına, içerisinde kendisinin de bulunduğu birçok yazarın ilk edebî ürünlerini vermesine ortam sağlamıştır. Böylece Çuvaş edebî ürünleri de çeşitlenmiştir (Güzel 2014: 206-208). 1868 yılında Simbirsk Çuvaş Okulunun açılması da bu gelişmeleri olumlu yönde etkilemiştir. Bu okul, 20. yüzyıl başında birçok sanatçının bir araya geldiği bir edebiyat okulu hâline gelmiştir (Bayram 2010: 32). Ayrıca 20. yüzyıl başlarında basın faaliyetlerine de başlanılmıştır. Özellikle *Hıpar* adlı gazete, birçok yazar ve şairin bir araya gelmesine ortam sağlamıştır. Ayrıca G. Talmirza, İ. Maksimov-Koşkinskiy, P. Osipov ve S. Humma gibi sanatçılar da bu dönemde tiyatro alanında eserler vermişlerdir (Güzel 2012: 22). Bu süreç sonunda Çuvaşça artık tam bir edebî dil hâline gelmiştir. Böylece modern Çuvaş Edebiyatı geniş

bir yazar ve eser kadrosuna sahip olmuştur (Durmuş 2009: 14). Bu yazının konusunu oluşturan *Çuvaş Kızı Salambi* adlı romanın yazarı olan Aleksandır Artemyev de 1940'lı yıllarda öyküleriyle eserler vermeye başlamış 1950'li ve 1960'lı yıllarda da savaştan çıkmış bir toplumun sıkıntılarını, Çuvaş tarihî yaşamının katmanlarını, hayatın karmaşık problemlerini ele alan eserler vermeye devam etmiştir (Güzel 2012: 23; Bayram 2010: 34).

Çuvaş edebiyatına ait eserlerden bazıları, Türkiye Türkçesine aktarılmıştır. Çuvaş edebiyatından Türkiye Türkçesine aktarılan son eserlerden biri de bu yazıda da söz edilecek olan Aleksandır Artemyev'e ait *Çuvaş Kızı Salambi* adlı eserdir.

Eserin yazarı olan Aleksandır Artemyev, 1924 yılında Çuvaşistan'ın Elik bölgesine bağlı Turi Vılı köyünde doğmuş ve orada büyümüştür. Artemyev; şiir, nesir, tercüme ve eleştiri gibi birçok türde eserler vermiş ve Çuvaş edebiyatının önemli isimlerinden biri hâline gelmiştir. Dönemin diğer isimleri gibi o da İkinci Dünya Savaşı'na katılmış, Uzak Doğu'da Japon ordusuna karşı savaşmıştır. Bu savaşlar onun edebî eserlerinde kendisine yer bulmuştur. Onun edebiyata olan ilgisi, savaş sonrasını takip eden 1947-48 yıllarında *Yalav* adlı dergide ve *Tıvan Atıl* almanağında yazı kurulunda işe girmesiyle başlamıştır. Artemyev; 1951 yılında Sovyetler Birliği Yazarlar Birliği üyesi olmuş, 1980 yılında da Çuvaş Sovyet Sosyalist Özerk Cumhuriyeti halk yazarı unvanını almıştır. Aleksandır Artemyev'in öne çıkan eserleri şunlardır: *Piçik Liy'in Pısık Savinişi* [Küçük Liy'in Büyük Sevinci] (1947), *An Avın, Şiškî* [Eğilme Fındık] (1950), *Hırlı Şiltir* [Kızıl Yıldız] (1952), *Yuratu Yurrisem* [Aşk Şarkıları] (1953), *Atıl Kalavîsem* [İdil Hikâyeleri] (1956), *Salampi* (1956), *Ulma Yivîş Avitat* [Elma Ağacı Çıtırıyor] (1958), *Tivîl Umîn* [Fırtına Öncesi] (1975), *Yulaşki Yuri* [Son Şarkı] (1981), *Sivîsem* [Şiirler] (1989). Onun bu yazının konusunu oluşturan *Salambi* adlı eseri, Çuvaş modern edebiyatında oldukça önemli bir yere sahip olup 1956, 1966, 1983, 1991 ve 2012 yıllarında, toplam beş kez yayınlanmıştır (Bayram 2019: 5-6).

Çuvaş Kızı Salambi'nin olay örgüsüne geçmeden önce eserin şekilsel özellerinden söz etmek istiyoruz. *Salambi*'de konular toplam dört bölüm altında ele alınmıştır. Ayrıca her bölümde kendi içerisinde söz konusu kısımda anlatılan olaylar hakkında bilgi verilecek şekilde oluşturulmuş farklı kısımlara ayrılmaktadır. Birinci bölüm *Kız Hayatı Dediğin Konukluk Misali, Soğuk Selamlar, Annenin Yüz Düşüncesi, Kızın Bir Düşüncesi, İki Kız*; İkinci bölüm; *Salambi-Selamlı Ad, Öğrenciler, Güz Sinekleri, Mama*; Üçüncü bölüm; *Köylüler, İyileşmemiş Yaralar, Kayak İzi, Gençlik*; Dördüncü Bölüm; *Asker Annesi, Ev Ahalisi, Almazov'un Dönüşü, Avtan Deresinin Yanında* adlı başlıklardan oluşmaktadır. Eserin ana karakteri ise kitaba da adını veren *Salambi Akramova*'dır.

Salambi Akramova, köyde yaşlılar tarafından alçak gönüllülüğü, çalışkanlığı; gençler tarafındansa sıcağanlığı ve cömertliği nedeniyle saygı görür ve sevilir. Kimseye bugüne kadar kötü bir söz söylememiş, ağır sözle kimseyi üzmemiş, sakın, büyüklerin sözünden çıkmamış iyi ve oldukça da güzel bir kızdır. Babası uzun süre önce, bir iz bırakmadan ortadan kaybolduğu için *Salambi*, hasta annesine bakmak zorundadır. Bu nedenle kolhozda bir süre buzağı bakmış, tarla sürmüş, ekin biçmiştir. Ancak *Salambi*, ziraat enstitüsünü bitirmek ve bir zoolog olarak köyüne geri dönmek istemektedir. Bu nedenle çiftliği bırakarak Çeboksarı'da *Anna İvanova* adlı bir kadının yanına, kendisi ile aynı enstitüde öğrenim

görmekte olan Nina Solovyeva ve pedagoji enstitüsünde okuyan Nina Petrova adlı öğrencilerle birlikte yerleşir. Ayrıca pedagoji enstitüsünden, varlıklı biri olan Muza Lyubimova ve ziraat enstitüsünden, savaş gazisi Çeboksarılı bir Rus olan Petya Kazakov adında arkadaşları vardır.

Bir gün Salambi, köylüsü olan Semen Salanov ile tanışır. Salanov tanıştıklarında ona adını Mançurya'da Anatoliy Almazov adlı birinden duyduğunu söyler. Almazov ise Salambi'yi Mançurya'da kollarında ölen Valeriy'den bilmektedir. Bir akşam Almazov ile karşılaşan Salambi eve onunla geri döner ve aralarındaki aşk da o gece başlar. Başka bir gün Salambi, Muza ile birlikte gezerken yetiştirme yurdunun bahçesine gelir. Burada Valerik adında bir çocuk Salambi'ye koşar ve sarılır. Çocuğun annesi, bir mayına basıp ölmüş, babası ise savaşta kaybolmuştur. Salambi bu çocuğu evlat edinmeyi düşünmektedir ve bu isteğini de çok geçmeden

gerçekleştirir. Bu konuyu Almazov'a da açmak ister. Salambi saatlerce beklemesine rağmen Almazov bir türlü gelmez. Bütün bir bekleyişten sonra ise o Muza ile birlikte kol kola çıkar. Salambilerin köyünden gelen Stepanova Lukerya'nın bu olayı köye götürmesiyle ağızdan ağıza dolaşan haber sonunda Salambi'nin evlenmeden çocuk doğurduğu için enstitüden atıldığı yalanına dönüşür. Salambi'nin annesi, bu iftira üzerine iyice ağırlaşır ve kızına dönmesi için mektup yazar. Salambi böylece okuluna ara vererek köyüne döner. Zamanla tekrar çiftlikte işe başlar. Çiftlikte işler eskisi gibi değildir. Buzağılara kötü bakılmaktadır, ahırlar pislik içerisindedir ve inek çiftliğinin başında bulunan Pavıl Şambulkin de sürekli sarhoştur. Ancak Salambi çiftlikteki herkesi etkilemiş, Maruş ve Taruş'tan süt sağıcılara kadar herkesin daha iyi çalışmasını sağlamıştır. Bu süreçte Almazov'dan bir mektup almış ve daha sonra Almazov köye uğramıştır. Ancak ikisi de birbirlerine bir adım atmadığından bir türlü birleşememişlerdir.

Bir gün Salambi Rusça bir mektup alır. Bu mektup, Valerik'in babası Andrey İvanoviç Prohorov'dandır. Salambi, onun gelmesiyle Valerik'in kendinden koparılacağını düşünüp çok korkar ancak Andrey İvanoviç, orada bir daireye yerleşir ve ilçedeki Araç ve Traktör İstasyonunda çalışmaya başlar. Eser, Almazov'un dönmesi ve Salambi ile kavuşmaları ile sona erer.

Romanda Çuvaşların savaş sırasında ve savaştan sonraki yıllardaki yaşayışları, ekonomik durumları, iş hayatı, gelenekleri, inanışları ve savaşın sebep olduğu toplumsal sorunlar Salambi ve çevresindeki insanlar üzerinden anlatılmıştır (Bayram 2019: 6). Eser, bu açıdan edebi değerinin yanında Çuvaşlarla ilgili çeşitli konularda bilgilendirici olma özelliği de taşımaktadır.

Artemyev, romanda Salambi'yi idealize edilmiş, güçlü bir Çuvaş kadını olarak sunmuştur. Salambi, babasını Sibiryaya sürgününde kaybetmiş, ondan on yıldır haber alamamış, sevdiğini bir türlü söyleyemediği Valeriy savaş bitmeden bir gün önce Mançurya'da yaşamını yitirmiş, hasta annesine bakmak için sürekli çalışmak durumunda kalmıştır. Bunlara rağmen o, her zaman güçlü bir duruş sergilemiştir. Savaşın yarattığı ekonomik sorunlar sebebiyle üniversiteden önce kolhozda çalışan

Salambi, üniversitede okurken ise vagonun odun boşaltma, dubaların üstünden tuz kaldırma gibi ağır ve yorucu işlerde çalışmıştır. Tüm bunlara rağmen evine döndüğünde derslerine çalışmaya da devam etmiştir. Babası, çok küçük yaşta beri başında olmadığı için evdeki bütün ağır erkek işlerini de Salambi üstlenmiştir. Ayrıca Salambi'nin çalışma hayatında da sorumluluk sahibi olduğu, işini hakkını vererek yaptığı onun gidişinden sonra kolhozdaki işlerin kötüye gitmesi, ineklerin süttten kesilmesi, buzağların hasta olması, düzen olmamasından anlaşılmaktadır. Öyle ki Valerik'le birlikte köye dönerek yeniden kolhozda çalışmaya başladığında kolhozdaki işler yeniden düzelir. Onun kolhozda olduğu zamanlarda diğer çalışanların mesaipleri de azalmaktadır. Kolhozdaki durumda her ne kadar tarla sürecekle güçlü insanların savaşa gitmesi, ekinlerin sıcaktan yanması, kolhozların devlete borçlanması gibi savaşın ve coğrafyanın yol açtığı sonuçlar etkili olsa da kolhozdakilerin besi hayvanlarına iyi bakmaması, kolhoz başındaki Pavıl Şambulkin'in sürekli içki içerek kolhozla ilgilenmemesi işlerin kötüye gitmesinin en büyük sebeplerindendir. Salambi, döndükten sonra yalnızca kolhozun savaş öncesi parlaklığına ulaşmasında değil, çalışanların da düzelmesinde etkili olmuş, o döndükten sonra herkes daha enerjik olmuş, derslere, tiyatrolara katılmaya başlamıştır. Ayrıca Salambi, kolhozdakilerin aksine hem bu işin okulunu okumuş hem de bu işte tecrübesi olan bir çalışandır. O, annesi ve kendisinin kötü ekonomik durumuna karşı kendisine "anne" diyen, bir yetiştirme yurdunda kalan Valerik'i toplum tarafından maruz kalacağı baskıları bile göze alarak evlatlık edinecek kadar da özverilidir. Nitekim öyle de olmuş annesi bile bu hareketi karşısında eleştirileceğini bildiğinden endişelenmiştir. Ayrıca Salambi'nin bu güçlü, çalışkan, istikrarlı, sabırlı, özverili karakteri, onun çevresindekiler tarafından kıskanılmasına ve çeşitli iftiralara ya da kötü davranışlara maruz kalmasına sebep olmuştur. Özellikle Valerik'i evlat edindikten sonra adının evlenmeden çocuk doğurduğu için enstitüden atılmış şeklinde çıkması, "*Kötü söz atla gider, rüzgârla uçar, pencereden girer.*" sözüyle oldukça güzel bir şekilde anlatılmıştır. Yine benzer bir durum; Salambi'nin tam zıttı olarak resmedilen zengin bir ailenin evlatlığı olan, pedagoji enstitüsünde okusa da öğretmen olmayı istemeyen kararsız bir ruh hâline sahip Muza karakteri üzerinden verilmiştir. Aslında Salambi'nin evlenmeden çocuk doğurduğu ve bu çocuğu bir yurda verdiği lafı ilk kez ondan çıkmıştır. Muza, Salambi'yi Almazov'dan kıskandığı için ortalıkta böyle bir haber yaymış ve sonunda da yaptıklarıyla Almazov ile Salambi'nin ayrılmasına, Salambi'nin Valerik'i alarak köye dönmesine sebep olmuştur. Yine Salambi'nin önemli bir statüde kolhozda işe başlaması, buzağı bakıcısı Maruş ve Taruş'un kıskançlığına sebep olmuştur. Ancak romanın sonuna doğru Salambi, karakteriyle Maruş ve Taruş'un da sevgisini kazanmıştır.

Salambi'nin karşılaştığı olaylar üzerinden kadının toplum içinde karşılaştığı sıkıntılar da anlatılmıştır. Salambi'nin annesi, başlangıçta "Baba ocağını söndürecekmiş diyerek" okula gitmesini istememiş hatta "Seni savaş zamanı evlendirecektim" diye hayıflanmıştır. İnsanların düşüncelerinin kişi üzerinde yarattığı kaygı da Ekim Devrimi Bayramı sırasında soğuk ve kötü hava koşullarına rağmen okula dönmesi gerektiğini söyleyen Salambi'nin şu sözlerinden aktarılmaktadır: "Nasıl olursa olsun bu enstitüyü okuyup bitirmeliyim! Okuyup bitirmezsem el âleme rezil olurum. Sonra köyde kimsenin yüzüne bakamam da!". Yine Salambi'nin evlenmeden çocuk sahibi olması nedeniyle enstitüden atıldığı, bu çocuğa bir yetiştirme yurdunda baktığı şeklinde bir iftiraya dönüşmüş ve bu iftiranın hızla yayılmasıyla onunla hayatında bir kere karşılaşmış kişilerin bile onu yakından tanıy gibi konuşmalarına sebep olmuştur. Hatta sevdiği Almazov dahi Salambi'nin çocuğu olduğu hakkındaki söylentiye öğrenmiş "Gözden düşerim" korkusuyla kimseye bir şey sormamış ve Kazan'a gitmiştir.

Savaşın ve coğrafyanın yol açtığı ekonomik sonuçlar ve bunun etkileri de eserde irdelenmiştir. Özellikle kolhozların durumunun kötüye gitmesinde savaşın sonuçları rol oynamıştır. Bu durumda yukarıda söz

edildiği gibi kolhoz çalışanlarının niteliksizliği ve tembelliği de etkilidir. Kolhozlar, savaşı takip eden süreçte devlete borçlanmış, kolхозlarda çalışan güçlü insanlar savaşa katıldığı için tarla sürme gibi işler sekteye uğramış, inek ve buzağular yem azlığından dolayı iyi beslenememiştir. Dükkânlarda yalnızca patates ve ekmeğin satılmakta, sakat insanlar köprüler üzerinde rahatça gezmeyi engelleyecek kadar kalabalık bir şekilde dilenmektedir. Aslında eser boyunca bu sonuçlardan bahsedilir ancak özellikle *Öğrenciler* adlı bölümün ilk kısmında savaşın etkilerinin özellikle Çuvaş Cumhuriyeti'nin köylerinde fazla hissedildiğinden, bir fırtına gibi halkı vurduğundan söz edilir. Bu durum; Salambi'nin ev sahibi Anna İvanovna'nın "Savaş dediğin böyledir kızım. Onun zararı her zaman önce bizim gibi sıradan halka dokunur." sözleri ile bir eleştiri olarak sunulmuştur. En güçlü atlar, en iş görür arabalar askerlerle birlikte savaşa gitmiştir. Savaş bittikten sonra ise kavurucu sıcaklar gelmiş, ekinler mahvolmuş, hayvan yemleri çürümüştür. Böylece bir açlık gelip çatmıştır. İnsanlar yalnızca karınlarını doyuracak kadar ekmeğin alabilmektedir. Yazar; bu durumu, "Halk arasında unutulmaya başlanmış 'kara pazı ekmeği' ve 'nişasta akıtması' gibi sözler evden girmeye başladı." sözleriyle anlatmıştır. Salambi, bu mevcut durum içinde babasının da olmaması sebebiyle hasta annesine bakmak ve öğrenciliğini devam ettirebilmek için, kendisiyle aynı durumda olan ev arkadaşlarıyla birlikte birçok ağır işi "Hâlim yok" demeden yapmıştır. Yiyeceklerini köyden getirir ve herkes neyi varsa ortaya koyar birlikte yerler. Köyden de yiyecek olarak sadece nişasta akıtması ile patates götürebilmektedir ve annesi de köylülerden yiyecek yardımı almaktadır. Bununla birlikte annesinin koyduğu yiyeceklerin bir kısmını da annesine göstermeden eve bırakır. Savaşın bitişini izleyen zamanlarda ekonomi yavaş yavaş düzelmeye ve fiyatlar düşmeye başlamıştır. SSCB Bakanlar Kurulunun Çuvaş Cumhuriyeti'ne yardım olarak iki yüz traktör, tarım ve hayvancılık makinası verme ve eski borçları silme kararı almasıyla kolхозlardaki işler de yavaş yavaş düzelir.

Eserde Çuvaşların o dönemki gündelik hayat, eğlence, giyim kuşam, yemek ve Çuvaş edebiyatının önemli sanatçılarına da değinilmiştir. Bu durum, okuyucunun Çuvaşlara ait kültürel öğeler hakkında da bilgi sahibi olmasını sağlamaktadır. Romanın başında gençlerin işten sonra toplaşarak eğlendikleri anlatılmaktadır. Bu eğlencede gençler akordeon çalmakta, şiir ve dergi okumakta, satranç oynamaktadır. Maruş ve Taruş'un giydikleri, süslü ak elbise ve ak yazma yine Çuvaş kadınlarının geleneksel giysilerini tasvir etmektedir. Ekim Devrimi Bayramında Büyük Nina ve Salambi köylerine gidecekken Petya Kazakov, Nina'dan etle doldurulmuş ve sucuğa benzeyen bir Çuvaş yemeği olan *şırttan* getirmesini ister. Tüm bu öğeler, Çuvaş kültürüne ait unsurlara birer gönderme niteliği taşır. Yine Çuvaş dili ve edebiyatına yönelik konular, karakterlerin konuşmaları üzerinden anlatılmıştır. Leon Viryalov ve Salambi arasında geçen bir konuşmada bir Çuvaş şairinden bahsedilir. Bu şairin hayatı, Salambi'ye kendi babasını hatırlatır çünkü söz konusu şair, Ruhban döneminde Sibirya sürgününe gönderilmiş Mitta Vaşleyi'dir. Bu konuşma dönemin siyasi durumuna da işaret etmektedir. Eserde aynı bölümü izleyen bir kısımda karakterler arasındaki bir sohbette konuşurlarının Çuvaşçaya bakış açısı da yer almaktadır. Profesör Çuşkov, Şemen Laskin, Semen Salanov, Leon Viryalov, Almazov ve Salambi arasında geçen bir konuşmada Şemen Laskin, Çuvaşçanın her yıl göz önünde bittiğini "Kanaş'ı geçince kime gerekli Çuvaş dili?" diyerek eleştirmektedir. Almazov'un Çuvaşçanın Avrupa'daki üniversitelerde araştırıldığını, bilim adamlarının dikkatini çektiğini söylemesi ise Laskin için bir "romantiklik"tir.

Sonuç olarak, Salambi üzerinden ideal kadın tipinin verilmesi, dönemin ekonomik sorunlarına değinilmesi, Çuvaş yaşamına ait kültürel öğelere dikkat çekilmesi, kadının toplum içinde karşılaştığı sorunlardan bahsedilmesi gibi yönleriyle *Çuvaş Kızı Salambi* adlı roman, okunması gereken oldukça güçlü bir eserdir.

Kaynaklar

Artemyev, Aleksandır (2019). *Çuvaş Kızı Salambi* (Akt. Bülent Bayram), Ankara: Bengü Yay.

Bayram, Bülent (2010). *Çuvaş Türklerinin Kahramanlık Anlatmaları (Alplar)*, Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yay.

Bayram, Bülent (2012). “Çuvaş Edebiyatında Folklor-Edebiyat İlişisine Bir Örnek: Mihail Fedorov’un “Arşuri” Manzumesi ve Arşuriler”, *Türk Dünyası Araştırmaları*, s. 207-226.

Bayram, Bülent (2019). “Aktarının Ön Sözü”, *Çuvaş Kızı Salambi* (Akt. Bülent Bayram), Ankara: Bengü Yay., s. 5-8.

Durmuş, Oğuzhan (2009). *Çuvaşçanın Şekil Bilgisi*, Edirne: Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Güzel, Sinan (2012). *İlpek Mukaliyi’nin “Tıvatı Kun” Adlı Eserinde Çuvaşça Dil İncelemesi (Giriş-Metin-Dizinler)*, İzmir: Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Güzel, Sinan (2014). “Çuvaş Türklerinin Kimlik İnşasında İvan Yakovleviç ve Yakovlev Etkisi”, *Milliyetlerin Kesişme Noktası: İdil-Ural Çalıştayı Bildiri Kitabı*, Kırklareli: Kırklareli Üniversitesi Yay., s. 197-217.

